

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۸/۰۶

نوشته : غوث جانباز

گردهمائی جده، کوششی برای تامین منافع ستراتیژیک یا نشستی برای مذاکرات صلح؟

به تاریخ ۶ اگست سال جاری (۲۰۲۳) در جده، دومین شهر بزرگ عربستان سعودی، گردهمائی دو روزه (به عباره مذاکرات) صلح در باره منازعه اوکرائین برگزار می گردد. برای شرکت در این نشست از نمایندگان ده ها کشور، به شمول هند، برازیل، ایالات متحده امریکا، اتحادیه اروپا، افریقای جنوبی، مکسیکو، اندونیزیا، برتانیه کبیر، زمبیا، مصر، ایران، ترکیه و غیره دعوت بعمل آمده است. حکومت چین با آنکه با تا آخرین لحظه در مورد شرکت یا عدم شرکت خویش در گردهمائی سکوت اختیار نموده بود، سرانجام اعلام کرد نماینده خود را به جده اعزام می دارد.

در عین حال، سوال برانگیز است که یکی از طرف های کلیدی بحران اوکرائین، یعنی فدراسیون روسیه به گردهمائی دعوت نگرديده است.

عده ای از اشتراک کنندگان مرکزی این گردهمائی در صحبت های رسمی و غیر رسمی خویش تأکید می نمایند که از گردهمائی انتظار اتخاذ تصمیم فیصله کننده را ندارند؛ این در حالیکه موضعگیری های برخی از کشورها در رابطه به بروز و چگونگی حل و فصل بحران نظامی در اوکرائین نیز یک سان نیست.

هدف از این گردهمائی چیست، و چرا عربستان سعودی به حیث میزبان برگزیده شده است؟

در ملاقات جده در حدود ۳۰ کشور و عده ای از سازمان های بین المللی شرکت می نمایند. ولیعهد عربستان بن سلطان، هر چه بیشتر علاقمندی نشان می دهد تا در موقف یک سیاست مدار دور نگر و مدرن قرار داشته باشد و میانجیگر موثری میان دولت های درگیر منازعه باشد و در پی آن اعتبار و موقف دولت شاهی عربستان را در مناسبات بین المللی به حیث قدرت منطقه ئی تحکیم بخشد.

عده ای از آگاهان مسایل سیاست جهانی به آن نظر اند که انتخاب عربستان به دلیل صورت گرفته که به این ترتیب چین برای شرکت در گردهمائی تشویق شود. به قول نشریه "وال ستریت جورنال"، یکی از اهداف اساسی گردهمائی جده را ترغیب و جلب کشور های "جنوب کره زمین" تشکیل میدهد. مسکو و غرب این روزها در جهت یار گیری از کشور های به اصطلاح "جنوب جهان" به رقابت سرسختانه پرداخته اند. برگزاری نشست بی سابقه چند روز قبل "روسیه - افریقا" در شهر سانکت پیترزبورگ که در آن ده ها کشور افریقای اشتراک ورزیدند، نمونه بارزی آن است.

در ذیل کوشش می شود در رابطه به گردهمائی جده به یک تعداد سوالات جواب ارائه گردد :

الف : این گردهمائی برای کدام هدف دعوت گردیده است؟

ب : نتایج گردهمائی به نفع کی خواهد بود؟

پ : نتایج گردهمائی چه خواهد بود؛ مبتکران و برگزار کنندگان کدام نتایج را از برگزاری آن انتظار دارند؟

در نظر اول، وقتی به آجدای مقدماتی می نگری، تصور آن خلق می شود که گردهمائی جده پیرامون کدام دنیای ماورا دایر می شود : یکی از طرف های درگیر منازعه، یعنی اوکرائین دعوت شده، در حالیکه طرف کلیدی دیگر، یعنی فدراسیون روسیه به گردهمائی بنابر دلایل ناپیدا دعوت نشده است. اصولاً مذاکرات در رابطه به منازعه نظامی در اوکرائین، بدون اشتراک

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

روسیه چه معنی و مفهومی می تواند در پی داشته باشد؟! پس می توان با جرئت نتیجه گیری نمود که نشست عجلاتا در باره منازعه نظامی در اوکراین نبوده، اهداف وسیع تر را دنبال می نماید...

این اهداف کدام اند؟

به گمان اغلب اشتراک کنندگان گردهمایی در لابلای بررسی بحران اوکراین قصد داشته باشند مسایل مربوط به نفت، حل معضله غلات، دوران پول، دارائی ها... و غیره را ارزیابی نموده طرح تصامیمی را در زمینه به حکومت های خود و دیگران ارائه دهند.

تجربه تاریخ منازعات معاصر نشان می دهد که وقتی در اینگونه نشست ها، یکی از طرف های منازعه دعوت نمی شود، منازعه نه تنها توقف نمی کند، بلکه برعکس شدت بیشتر میابد.

نشریه "وال ستریت ژورنال" در رابطه به دعوت چین به گردهمایی جده نظریه دلچسپی را ارائه می دارد: "دیپلماتان غربی امیدوار اند که خواهند توانست تا چین را برای اشتراک در گردهمایی ترغیب نمایند؛ محاسبه غرب در نظر نخست بسیار ساده است: "از آنجائیکه چین دوست روسیه است، بنا پیکن متعاقبا بالای روسیه تاثیر خواهد گذاشت."

از گفته های "وال ستریت جورنال" می توان استنباط نمود که هدف نشست جده مذاکرات صلح نبوده، بلکه تدوین و اجرای یک نوع توطیه - ماجرا در عقب روسیه است. بر علاوه تطمیع چین، گردهمایی می تواند تلاشی برای تشکیل ائتلاف سیاسی برای دسترسی به اهداف متنوع باشد. این ائتلاف احتمالی وظیفه خواهد داشت تا بالای روسیه فشار های دوامدار وارد نماید تا تصامیم نشست را بپذیرد و از آن اطاعت کند. لیکن تا جائیکه می توان استنباط نمود، در حال حاضر تصور روی دست گرفتن اینگونه اقدامات توهم آمیز به نظر می رسد.

چرا عربستان سعودی برای برگزاری این گردهمایی انتخاب شده است؟

به طور مثال گردهمایی می توانست در سوئیس (کشور بیطرف) یا قبرس، یا حتی ترکمنستان دایر گردد.

لیکن مبرهن است که نفت قوه و ثروت بی بدیل بوده و عربستان قرار معلوم منبع جذاب و بیکران آن است، پس نشست جده بیشتر پیرامون نفت و تشکیل ائتلاف تجارتي - اقتصادی جدید خواهد بود، تا مذاکرات روی فورمول صلح در حوزه اوکراین. عربستان یکی از صادر کنندگان اساسی نفت به چین به شمار می رود، و در این نشست امتیازات معین به چین پیشنهاد خواهد شد.

تا جائیکه می توان مشاهده نمود سعودی ها با روسها در حال حاضر در رابطه به بازار های نفت در جهان در یک نوع تعامل مشهود قرار دارند. سعودی ها گاه و بیگاه استخراج نفت را متوقف می سازند که در نتیجه آن قیمت آن بالا می رود. غربی ها بار ها تلاش کرده اند مانع اینکار شوند، و سقف نهائی را برای قیم مواد سوخت، قبل از همه برای نفت تعیین نمایند تا از کنترل خارج نشود. در نتیجه اقدامات عربستان سعودی قیمت نفت روسیه می تواند تا هشتاد دالر بالا برود و درآمد اینکشور را افزایش دهد.

بنابراین، ملاقات جده قبل از همه می تواند تلاشی باشد از طرف برخی از حلقات بخاطر دسترسی به توافقی بالای بازار جهانی نفت و انرژی. گردهمایی جده در واقعیت هیچ نوع اثری بالای توقف جنگ نخواهد داشت، بلکه جنگ جهان شمول با ابزار متفاوت به کمک پول، دیپلوماسی و غیره ادامه خواهد یافت.

چین و پالیسی محتاطانه آن

پالیسی چین طوریبست که کشور های دیگر به شمول دولت های مقتدر آنرا عملا تغییر داده نمی توانند. چین با آنکه تا آخرین لحظه در رابطه به شرکت در گردهمایی جده سکوت اختیار نمود، لیکن عجلاتا در نشست جده اشتراک خواهد کرد، امتیازاتی را هم به دست خواهد آورد، مگر خود را به اجرای برنامه های که بر بنیاد توافقات کتبی صورت نگرفته باشند ملزم نخواهد دانست.

چین از قوت اقتصادی - تجارتي خویش بخوبی آگاهی دارد. دوران کالا ها میان چین و کشور های غربی حجم خارج از تصور اقتصاد این کشور ها را تشکیل می دهد، و در اینجا صرف اموال و اجناس مطرح نبوده، بلکه حرف از پول های عظیم نیز می رود. صرف ایالات متحده امریکا ۱۹۰ میلیارد دالر بیلانس تجارتي با چین دارد.

آیا گردهمایی جده از شدت منازعه نظامی در اوکراین خواهد کاست؟

با آنکه عربستان سعودی این روزها به کشور مهمی هم برای غرب و هم برای چین و روسیه مبدل گردیده است، و نقش آن به حیث میزبان در این نشست بسیار برجسته ارزیابی می شود، لیکن آگاهان امور در باره نتایج مثبت نشست شک و تردید داشته و موفقیت آنرا سوال برانگیز می دانند.

طرح های احتمالی بدیل صلح؟

قرائین نشان می دهد که روسای دولت روسیه و ترکیه در عقب پرده احتمالا روی یک طرح انطباقی مذاکرات صلح کار می کنند و پیوسته با یک دیگر در این رابطه تبادل نظر می نمایند، سفر تأیید شده عنقریب ولادیمیر پوتین به ترکیه مصداقی است بر گفته های ما (جهت ها و محتوای اساسی طرح صلح احتمالی پوتین - اردوغان هنوز در دسترس عام قرار ندارد. سفر پوتین به ترکیه طی ماه جاری (اگست) صورت خواهد گرفت)

کوشش ها برای انجام منازعه

از آنجائیکه اوکراین قبل از شروع منازعه یکی از مراکز بسیار مهم لوژیستیکی برای اتحادیه اروپا و در کل برای این براعظم بود، یک تعداد از کشورها کوشش دارند (بنابر عوامل و دلایل گوناگون) منازعه را در اوکراین به حالت انجام درآورند، پیرامون آن فرمت ها، ترکیب ها و گروه های تماس را برای حل و فصل مسایل مالی، اقتصادی، انرژی، ترانسپورتی و غیره ایجاد دهند. عده ای از کشورها علاقمند اند از "پلاتفرم مذاکراتی" جده و منازعه اوکراین به حیث بهانه ای برای شکل دادن جریان ها و مسیرهای جدید انتقال انرژی و پول در سطح جهان استفاده نمایند. زمان بزودی نشان خواهد داد که اصل گپ چیست. لیکن طوریکه در فوق به آن اشاره شد، مذاکرات جده سبب آتش بس یا توقف منازعه نمی گردد.

آیا آتش بس یا مذاکرات صلح میان روسیه و اوکراین محتمل است؟

اکثر آگاهان مسایل منطقه ئی به آن نظر اند که صرف ملاقات مستقیم ولادیمیر پوتین و ولادیمیر زیلینسکی منازعه را توقف خواهد داد. مبرهن است که در حال حاضر، در حوزه کشور های غربی اینکار را صرف رجب طیب اردوغان می تواند انجام دهد. اردوغان توانسته تا اکنون مناسبات نسبتا متوازن را میان طرف های درگیر نگهدارد. احتمالا اسقف کلیسای کاتولیک روم نیز بتواند در این راستا سهم خود را ادا نماید. در هر حال حاضر صرف ملاقات رو در روی روسای جمهور دو کشور می تواند لااقل منازعه را منجمد سازد.

تاریخ جنگ ها در ادوار مختلف نشان می دهد که جنگ معمولا در سه حالت به نقطه پایانی می رسد :

الف : وقتی یکی از طرف ها مغلوب گردد

ب : وقتی طرف های درگیر منازعه در وضعیت شدید فرسایشی قرار گیرند، نیرو های شان تقریبا برابر بوده، لیکن توان پیش برد موفقانه جنگ را هیچ یک از طرف ها نمی داشته باشد. در همچو موارد طرف ها بر مواضع دست داشته باقی مانده اعلام متارکه می کنند

پ : دسترسی به توافق و تفاهم اصولی (یک نوع اجماع برای منجمد ساختن اوضاع نظامی). البته توافق و تفاهم اصولی ماهیت الزامی برای طرفین نداشته، و طرف ها هر از گاهی که بخواهند می توانند جنگ را از سر بگیرند... یکی از مثال های تاریخی و برجسته مورد اخیر توافقات و تفاهمات است که بار ها میان اسرائیل و مصر صورت گرفته است.

منازعه می تواند ده ها سال دوام یابد

گمان نمی رود که روسیه علیرغم تلفات معین بشری و مالی به وضعیت فرسایشی کشانده شود. قوای مسلح اوکراین در اثر ضربات اردوی روسیه به اندازه کافی سرکوب و برهم خورده، توانمندی هدف قرار دادن مراکز اصلی رهبری عملیات نظامی و مراکز صنعتی را در داخل روسیه از زمین و هوا ندارد. کارشناسان امور نظامی، به شمول غربی ها می پذیرند که روسیه با ظرفیت نظامی - اقتصادی و نیروی با انگیزه ی بشری که دارد منازعه مسلحانه را در داخل اوکراین برای ده ها سال دیگر ادامه دهد؛ در حالی که اوکراین و اتحادیه اروپا (حمایتگر سیاسی و اقتصادی اوکراین، در کنار ایالات متحده امریکا) فاقد ظرفیت و انگیزه برای دوام منازعه نظامی استند. مگر سوال اساسی این است که آیا روسیه علاقمند است تا منازعه طولانی شود؟

موضعگیری چین

از آنجائیکه چین در منازعه کنونی ظاهرا خود را دور نگهداشته، لیکن با اطمینان می توان گفت که پیکن با در نظر داشت تضاد های شدید سیاسی با غرب (مسئله ای تایوان، حقوق اقلیت ها و غیره) و همچنان روابط وسیع و متنوع که با مسکو دارد به یک سلسله اقدامات به نفع روسیه دست خواهد زد. به طور مثال چیپ chip های مورد نیاز نه از طریق چین، بلکه از طریق

کورهای شمالی به روسیه ارسال خواهد شد. چین با کورهای شمالی روابط ستراتیژیک داشته و در این معادله می تواند نقش یک نوع آستین را بازی نماید. از جانب دیگر ایران نیز علیرغم فشارها و ترغیب و تشویق های غرب به همکاری های نظامی - تخنیکی خود با روسیه ادامه می دهد.

بنابراین، مغلوبیت فدراسیون روسیه را در این منازعه به سختی می توان تصور نمود، در حالیکه اوکراین در یک وضعیت کاملاً متفاوت قرار دارد: تمام قلمرو اوکراین از غرب الی خط تماس در تیر رس قوای هوایی، راکتی و نیرو های زمینی روسیه واقع اند. هیچ نقطه امنی در حریم اوکراین که نتواند هدف انداختن های قوای مسلح روسیه قرار گیرد عملاً به نظر نمی رسد.

افزون بر آن، اوکراین در حال حاضر به مرحله وابستگی تمام عیار از تامینات و واردات تسلیحات نظامی از غرب گزار نموده است. بروز کوچکترین درز در ائتلاف غرب می تواند برای اوکراین تهدید های حیاتی و سرنوشت ساز در پی داشته باشد.

نمونه ای از حضور تضاد های منافع در اقدامات غرب در جهت اوکراین:

گزارش های متعدد حاکیست که چندی پیش جارو جنجال های شدید میان اروپائیان و امریکائیان بر سر صدور تانک های "لئوپارد" (ساخت آلمان) و "ابراهامس" (از تولیدات امریکا) به وجود آمد. امریکائیان پیوسته تأکید می نمودند که آلمانی ها (اروپائیان در کل) در حمایت از اوکراین باید پیشقدم باشند، و تانک های لئوپارد را به اوکراین ارسال دارند. تانک های لئوپارد بالاخره به اوکراین رسیدند، لیکن از تانکهای ابراهامس ساخت امریکادهنوز خبری نیست...

امریکا با استفاده از حيله و نیرنگ های سیاسی به این ترتیب توانست اروپا را هرچه بیشتر داخل منازعه نظامی در اوکراین بسازد و خودش به اصطلاح معروف افغانها از فاصله دور "جنگ چلونکی" باقی بماند و کمک های اساسی خود را به "مراحل بعدی" و بروز تغییر در اوضاع، موکول نماید.

مصارف و خساره های را که اروپائیان بخاطر دوام منازعه در اوکراین متقبل می شوند بزرگ و در پاره موارد سرسام آور است. به طور مثال، اروپائیان در کنار اتخاذ تصمیم سیاسی به نفع اوکراین و گسیل کمک های نظامی به این کشور با مشکل پذیرش، جابجا ساختن میلیون ها پناه جوی اوکرائینی و ارایه کمک های بشری، از جمله تامینات لوژیستیکی در رابطه به انتقال غلات، گاز، کود کیمیائی به و سایر کشور ها نیز روبرو هستند. در حالیکه برای بودیجه امریکا اینگونه مصارف چندان قابل توجه نمی باشد.

در یک کلام، تمام ماشین نظامی اوکراین در حال حاضر وابسته به حمایت و گسیل کمک های دوامدار از غرب می باشد.

عوامل خارجی که می تواند بالای جریان منازعه روسیه - اوکراین تأثیر بگذارد

در این جا قیل از همه باید از حلقهات محافظه کار در اروپا که در رأس آن ویکتور اوربان، رئیس جمهور هنگری قرار دارد، یاد آوری نمود. البته متحدین فکری اوربان تقریباً در هر کشور اروپائی، به شمول آلمان، فرانسه، اسپانیه... فعالیت دارند، که در صورت تغییر جو سیاسی و پیروزی در انتخابات می توانند معادله و روند کنونی را ۱۸۰ درجه تغییر دهند و احتمالاً از اوکراین فاصله بگیرند.

تفکر "ترامپی" و پیروزی احتمالی دونالد ترامپ در انتخابات پیش رو عاملی دیگر است که می تواند پالیسی واشنگتن را در قبال اوکراین به شدت تغییر دهد، همانطوریکه به بسیار سادگی در مورد افغانستان شد. جو بانیین به خوبی درک می نماید که علیرغم مصارف و هزینه های عظیم، امریکا و متحدانش، پیروزی ملموس در اوکراین مشاهده نمی شود، و اینهمه در حالیست که انتخابات در زیر بینی اش رسیده است، و او مجبور خواهد بود این همه مصارف سرسام آور را به نحوی در برابر رأی دهندگان توجیه نماید، که کار آسان نخواهد بود. حریف سرسخت او، یعنی دونالد ترامپ هرگونه تلاش توجیه گرایانه بانیین را با سرعت خنثی خواهد ساخت.

دقیقاً در همین زمان است که "نظریه و طرح مذاکرات صلح" در باره بحران اوکراین عرض وجود می نماید. اداره بانیین به این ترتیب می خواهد راه بیرون رفت را از بن بست به وجود آمده به نفع خود جستجو نماید. "مذاکرات جده" می تواند چنانسی باشد تا از باخت تمام عیار اداره بانیین جلوگیری نماید. ترامپ به عنوان فشار بالای اداره بانیین و جلب اذهان عامه به نفع خود همواره تأکید می نماید: "پالیسی بانیین امریکا را در اروپای شرقی در رویاروی با یک قدرت ائومی کشانده، و باعث ایجاد اتحاد روسیه و چین به ضد امریکا و متحد غربی آن شده است."

گمان آن نمی رود که ترامپ پس از به قدرت رسیدن احتمالی بخواهد تصادمات نظامی روسیه و اوکراین را بلافاصله پایان دهد، لیکن او ادعا نموده که پیشنهادات را به رهبری روسیه ارایه خواهد نمود که مسکو آنها رد نخواهد توانست؛ ترامپ در عین حال به شیوه منحصر به فرد خود هشدار می دهد که "در غیر آن موجی از تسلیحات را به اوکراین سرازیر خواهد ساخت که از تصور خارج است."

به نظر می رسد که جهان آستان بروز بحران های جدید که تا اکنون به تعلیق درآمده بود، می باشد. بحران اوکراین که در شروع زود گذر و محلی به نظر می رسید، اکنون به احتمال زیاد سیر جهانی شدن خود را آغاز نموده است.

گردهمائی دو روزه در جده که در سطح بلند (قرار معلومات ریاست هیأت ها را منشی ها و مشاورین امنیتی کشور ها به عهده خواهند داشت) برپا خواهد شد، در آن "لی هونیا" فرستاده چین در امور صلح و جیک سالیوان مشاور شورای امنیت ایالات متحده امریکا شرکت خواهند ورزید. گفتگو ها در رابطه به اشتراک نماینده اسرائیل نیز به طور مستقیم یا غیر مستقیم نیز جا داشته است...

گردهمائی جده در واقعیت اولین اقدام بزرگ و ملموس بین المللی در جهت حل و فصل منازعه اوکراین است.

برخی از منابع (رسماً تأیید نشده) اشاره نموده اند که در سازمان دهی گردهمائی صلح جده تاجر و منتفذ مشهور روسیه رومان ابرامویچ سهم داشته است. دمیتری میدویدیف، رئیس جمهور اسبق روسیه و فعلاً معاون منشی شورای امنیت روسیه در آستانه برگزاری نشست جده احتمالاً با مقامات زیربط عربستان سعودی ملاقات های را انجام داده است. منابع همچنان گزارش داده که نیکولای پاتروشیوف، منشی شورای امنیت روسیه نیز به نوبه خود در کشور امارات متحده عربی دیدار های با مقامات سعودی داشته است. آجندای دقیق این دید وادید ها هنوز روشن نشده است.

از جانب دیگر، عکس العمل نسبتاً نرم و آرام دمیتری پیسکوف، سخنگوی رئیس جمهور روسیه در رابطه به گردهمائی جده نشان می دهد که حکومت روسیه در رابطه به گردهمائی جده در حال حاضر از ابراز نظر مستقیم و موضعگیری تدوین یافته خودداری می نماید. پیسکوف خاطر نشان ساخته که "روسیه با دقت مذاکرات را دنبال خواهد نمود. مقامات فدراسیون روسیه از هرگونه تلاش های که برای حل و فصل منازعه در اوکراین ممد و موثر واقع شود، استقبال می کند."

برگزار کنندگان نشست جده تلاش دارند تا حین گردهمائی نتایج ذیل را به دست بیاورند :

- گفتگوی همه جانبه روی اصول عمومی حل و فصل صلح آمیز منازعه اوکراین.
- ترتیب و تدوین مندرجات اعلامیه نهائی گردهمائی جده. ناظرین خاطر نشان می سازند که کار بالای اعلامیه مشترک آسان نخواهد بود.
- برگزار کنندگان انتظار دارند که گردهمائی کنونی و مساعی جاری بتوانند زمینه ساز ملاقات صلح در سطح رهبران طراز اول کشور های اشتراک کننده در پایان سال جاری گردد.
- در نشست بعدی در نظر است اصول عمومی حل و فصل منازعه به امضا برسد؛ همین اصول می توانند راه را برای ملاقات رو در روی روسای جمهور روسیه و اوکراین باز نماید.

انکشاف اوضاع را دنبال می نمائیم.